

Vesna Buljubašić Kuzmanović
Marino Kavur
Marina Perak

STAVOVI UČITELJA O OCJENJIVANJU

Sažetak: Ovo je istraživanje bilo usmjereno na ispitivanje stavova učitelja o ocjenjivanju u osnovnim školama. Cilj je bio doznati njihova mišljenja i stajališta vezana uz ocjenu kao pouzdanu mjeru znanja kao i zadovoljstvo trenutnim načinom ocjenjivanja. Istraživanje je provedeno među učiteljima razredne (N=20) i predmetne nastave (N=20) u dvije osječke osnovne škole. Rezultati su prikazani na deskriptivnoj i grafičkoj razini, podijeljeni u dvije skupine - razrednu i predmetnu nastavu, što je omogućilo njihovu usporedbu i analizu. Kvantitativna i kvalitativna analiza pokazala je da se 9 (45%) učitelja predmetne nastave djelomično slaže s trenutnim načinom ocjenjivanja, dok je kod učitelja razredne nastave taj broj veći i iznosi 11 (55%). Kod zaključivanja konačne ocjene, opći dojam o učeniku utječe na 6 (30%) učitelja predmetne nastave i 11 (55%) učitelja razredne nastave. S ocjenom kao pouzdanim mjerilom znanja slaže se 9 (45%) učitelja predmetne i 12 (60%) učitelja razredne nastave, uz naglašenu potrebu za promjenama načina ocjenjivanja. Dobiveni rezultati, što je potvrdio i hi kvadrat test, ukazuju na različitost stavova i mišljenja o ocjenjivanju između učitelja predmetne i razredne nastave. Ispitani učitelji razredne nastave blaži su ocjenjivači i skloniji halo-efektu, za razliku od učitelja predmetne nastave koji su stroži ocjenjivači i skloniji osobnoj jednadžbi. Sve navedeno govori o dominaciji tradicionalnog ocjenjivanja u obuhvaćenim školama i nužnosti razvoja novih pristupa i nagnuća vezanih za suvremenu školu, nastavu i učenje.

Ključne riječi: ocjenjivanje, ocjena, stavovi učitelja, razredna nastava, predmetna nastava.

Uvod

Procjena učeničkih postignuća uključuje praćenje i vođenje učenika kroz nastavni proces te ocjenjivanje. Budući da je ocjena mjera određenih postignuća, ocjenjivanje kao mjerni postupak mora udovoljavati određenim zahtjevima. Ipak, ocjenjivanje učenika "zadaje teškoće nastavnicima i u ne malom broju slučajeva povezano je s ozbiljnim problemima." (Brlas, 2004., 145.).

Ocjenjivanje postaje prilično traumatizirajuća aktivnost ne samo za učitelje, već i za učenike. Ocjenjivački kriteriji i skale nisu ništa drugo nego predmet svojevrsnog društvenog dogovora. Budući da se odnose na vrlo složene pojave (znanje, vještine, sposobnosti), ocjenjivački kriteriji ne mogu biti strogo stručni i znanstveni. Osim toga, u praktičnoj su primjeni podložni različitim tumačenjima i načinima uporabe od strane pojedinog ocjenjivača.

U školskoj praksi vrednovanje i samovrednovanje, kao središnji termini, obuhvaćaju sve aktivnosti kojima se dolazi do obavijesti (informacija) o tome

kako i koliko se ostvaruju ciljevi, a pojavljuju se pod različitim terminima: evaluacija, praćenje, provjeravanje, kontrola, ispitivanje, ocjenjivanje, procjenjivanje, mjerenje (Mužić, Vrgoč, 2005.).

Praćenje, procjenjivanje i vrjednovanje je skup postupaka kojima nastavnik utvrđuje kakvoću i količinu obrazovnih i odgojnih dobara učenika: znanja, sposobnosti, vještina, navika, stavova, vrijednosti.

Samoprocjenjivanje i samovrednovanje su postupci kojima učenici i nastavnici vrednuju sami sebe, a vrednovanje drugih su postupci ili tehnike kojima učenici i nastavnici vrednuju jedni druge.

Ocjenjivanje je postupak vrednovanja ishoda učenja nekim dogovorenim sustavom, a ocjene označavaju stupanj učenikovih postignuća izražen kvalitativno (opisno) i kvantitativno (brojčano). Ocjena je povratna informacija učeniku, nastavniku, roditeljima, ona s jedne strane potiče, motivira, a može imati i terapijski učinak, a s druge strane, ukoliko se ocjenjivanje ne primjenjuje transparentno i poticajno, može imati negativne konotacije.

Ocjenjivanje u školskoj praksi i suvremena nagnuća

Ocjenjivanje, kao glavni postupak mjerenja znanja i napretka, u sebi sadrži čitav niz pitanja kao što su na primjer: što ocjenjivati, kako ocjenjivati, pitanje subjektivnosti i objektivnosti ocjenjivanja. U dostupnoj recentnoj literaturi istraženi su stavovi učitelja o ocjenjivanju učenika. Brlas (2004.) u svojem istraživanju upozorava na činjenicu da dvije trećine nastavnika nije zadovoljno trenutnim načinom ocjenjivanja učenika i da ocjene kojima ocjenjuju samo u određenoj mjeri odražavaju stvarno znanje i sposobnosti učenika.

Paintner – Vilenica, Slovenec (2002.) upućuju na nezadovoljstvo postojećom ljestvicom ocjenjivanja, dok Ivanek (1996.) zaključuje kako u ocjenjivanju prilikom usmenog provjeravanja učitelji respektiraju prije svega znanje iz predmeta koje ispituju, zatim način izražavanja te primjenu znanja, a u pismenom provjeravanju, znanje i povezivanje sadržaja u logičnu cjelinu. Rezultati Banekova istraživanja (2001.) upućuju na objektivnost i pouzdanost predmetnih učitelja pri ocjenjivanju, dok Brdar, Hudek – Knežević i Despot – Lučanin (1991.) u ocjenjivanju ističu dob i osobine učitelja, stoga su stariji učitelji više opisani kao rastreseni, nervozni, zaboravljivi, ali i sistematični, samouvjereni i točni, dok su mlađi učitelji više komunikativni, ambiciozni, ali i prepotentni i nesigurni.

Munjiza je (2000.) u svojim istraživanjima pokušao utvrditi prisutstvo subjektivnosti u sintetičkoj polugodišnjoj ocjeni u nastavi matematike predmetne nastave. Pojava subjektivnosti eksperimentalno je utvrđivana na uzorku od 6226 učenika promatranih u dvadesetogodišnjem razdoblju između

1969./70. i 1988./89. Utvrđena je pojedinačna razlika u prosječnoj polugodišnjoj ocjeni kod 8 ispitivača u rasponu varijacije 0,85, no istovremeno je gotovo isti raspon varijacije utvrđen kod jednog nastavnika u promatranih 20 godina koji iznosi 0,83. Iz toga zaključuje da je razlika nastala kao rezultat nekoliko uspješnih godišta učenika, a ne kao razlika u procjenjivanju različitih ispitivača.

Strugar se (2002.) zalaže za dosljedniju primjenu vrednovanja odgojno – obrazovnih postignuća kojemu pripada vanjsko i unutarnje vrednovanje. Posebno ističe osobitosti unutarnjeg vrednovanja s trima bitnim postupcima: praćenjem i vođenjem, provjeravanjem i ocjenjivanjem učenika. Na temelju usporedbe općeg uspjeha osnovne i srednje škole i nekih gledišta o učenikovim osjećajima prema školi, autor potiče traganje za novim smislom škole, učenja i vrednovanja uspjeha.

Najčešće pogreške u ocjenjivanju odnose se na: osobnu jednadžbu (blag, strog); halo-efekt (opće mišljenje o učeniku, simpatija ili antipatija prema učeniku); logičku pogrešku (ocjene drugih predmeta, sugestivno djelovanje ostalih ocjena); pogrešku sredine (najčešća ocjena sredine); pogrešku diferencijacije (ocjena 3 do 4, -3, +4 i sl.); pogrešku kontrasta (znanje ili neznanje prethodnog učenika - ispitanika); prilagođavanje kriterija skupini učenika (različito u različitim razredima); prilagođavanje rubrikama u imeniku, razliku u kriterijima ocjenjivanja na kraju obrazovnog razdoblja ili na kraju godine; disciplinsku ocjenu i sl. Navedene pogreške moguće je smanjiti ako se što jasnije postave i operacionaliziraju nastavni ciljevi i očekivanja (ishodi učenja), usklade ciljevi i kriterije s drugim ocjenjivačima te koriste različiti načini i tehnike vrednovanja i samovrednovanja. Potrebno je osigurati da procesi vrednovanja potiču i nagrađuju željene aktivnosti i rezultate učenja, brinuti o opterećenju učenika (razlikovati temeljna znanja od dodatnih). Isto tako, važno je zajedno s učenicima utvrditi kriterije prema kojima će se vrednovati. Učenici moraju biti upoznati sa svim zahtjevima procesa vrednovanja koje uključuje i samovrednovanje i procjenu vlastitih učinaka te im pružiti povratnu informaciju o njihovom uspjehu kao i strategijama rada koje će doprinjeti daljnjem napredovanju i razvoju (Greene, 1996.; Matijević, 2004.; Mužić i Vrgoč. 2005.; Kovač, 2006.; Mesić, 2007.; Munjiza i sur. 2007., Jurić, 1979., 2004.; Sekulić-Majurec, 2005., 2007., Previšić, 2007.).

Na samom kraju, bitno je naglasiti kako na oblikovanje ocjene utječu mnogobrojni čimbenici – oni koji ovise o učeniku i koji ovise o učitelju, stoga se često možemo zapitati koliko je ocjena zapravo pouzdano mjerilo znanja. Upravo zato, smatramo da je bitno i kakve stavove o ocjenjivanju i o ocjeni kao pouzdanom mjerilu znanja imaju i oni koji ga primjenjuju, tj. učitelji.

Metodologija istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je saznati kakvi su stavovi učitelja o ocjenjivanju učenika i o ocjeni kao o pouzdanom mjerilu napretka i znanja. U skladu s ciljem, definirani su sljedeći problemi istraživanja:

- koliko su učitelji (razredne i predmetne nastave) zadovoljni postojećim sustavom ocjenjivanja
- koliko, prema mišljenju učitelja, njihove ocjene odražavaju stvarno znanje učenika
- ima li u ocjenjivanju učenika, prema mišljenju učitelja, veću vrijednost pismena ili usmena provjera znanja
- razlikuju li se u svojim presudbama, vezanim za postojeći sustav ocjenjivanja, učitelj razredne i predmetne nastave

Istraživanje je provedeno početkom lipnja 2008. godine na ukupno 40 učitelja (20 predmetne i 20 razredne nastave) u OŠ Tenja u Tenji i u OŠ Antuna Mihanovića u Osijeku.

Istraživanje je provedeno na anonimnoj osnovi, putem Likertive skale od 5 stupnjeva (1 – u potpunosti se ne slažem; 5- u potpunosti se slažem) koja je obuhvaćala 20 tvrdnji, raspodijeljenih u dvije skupine, koje su se odnosile na stavove učitelja o ocjenjivanju s teorijskog stajališta i njihovovg praktičnog primjenjivanja.

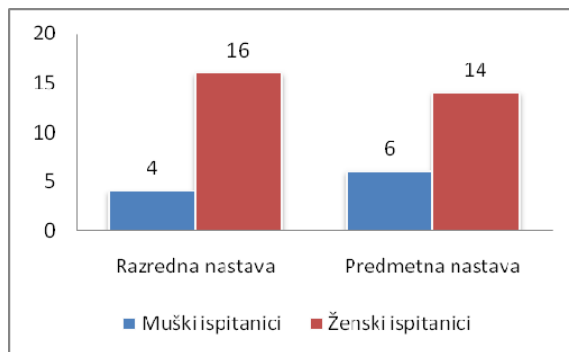
Rezultati i rasprava

Rezultati su podijeljeni u dvije skupine. Prvu skupinu čini deskripcija stavova učitelja razredne nastave o ocjenjivanju, dok drugu učitelja predmetne nastave.

Dobiveni i analizirani podaci ukazuju na sličnost stavova i primjene ocjenjivanja u odnosu na spol i radni staž, ali postoji značajna razlika u stavovima i primjeni ocjenjivanja između učitelja razredne i predmetne nastave.

Rezultati su prikazani u tablicama kako bi se lakše uočile razlike i/ili sličnosti među dobivenim podacima na pojedinačna pitanja. U zagradama se nalazi broj koji su se izjasnili za pojedinu kategoriju.

Uzorak se sastojao od 40 učitelja oba spola: 20 učitelja predmetne (6 m i 14 ž) i 20 učitelja razredne nastave (4 m i 16 ž), čiji je prosjek radnog staža za razrednu nastavu 18,25 godina, a za predmetnu nastavu 14,775. Omjer prema spolu i izvođenju vrste nastave (razredna, predmetna) prikazan je u Slici1.

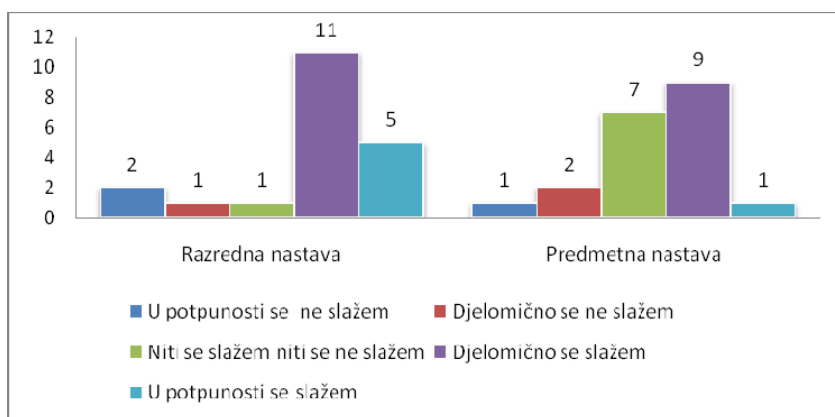

Slika 1: Broj ispitanika prema spolu i vrsti izvođenja nastave

U prvom smo dijelu analizirali i usporedili stavove i mišljenja učitelja razredne i predmetne nastave tvrdnjama o ocjenjivanju iz teorijske perspektive.

Početno je pitanje ovog istraživanja bilo koliko su učitelji zadovoljni trenutnim načinom ocjenjivanja ljestvicom od pet ocjena. Ovo je pitanje istraženo trima tvrdnjama.

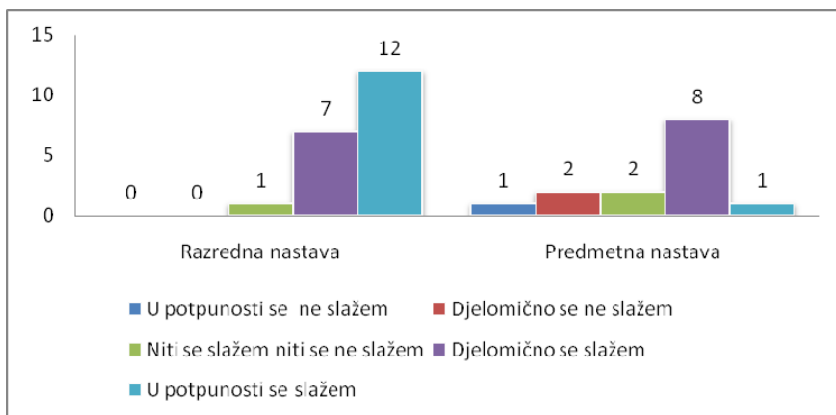
Prva je tvrdnja naglašavala da je trenutni način ocjenjivanja u školama zadovoljavajuć. Najviše se učitelja složilo s tom tvrdnjom (9 učitelja predmetne nastave i 11 učitelja razredne nastave). Tek je malen broj učitelja koji nisu zadovoljni trenutnim načinom ocjenjivanja (1 učitelj razredne i 2 učitelja predmetne su djelomično nezadovoljni, a 1 učitelj predmetne i 2 učitelja razredne su u potpunosti nezadovoljni).

Slika 2: Trenutni način ocjenjivanja u školama je zadovoljavajuć

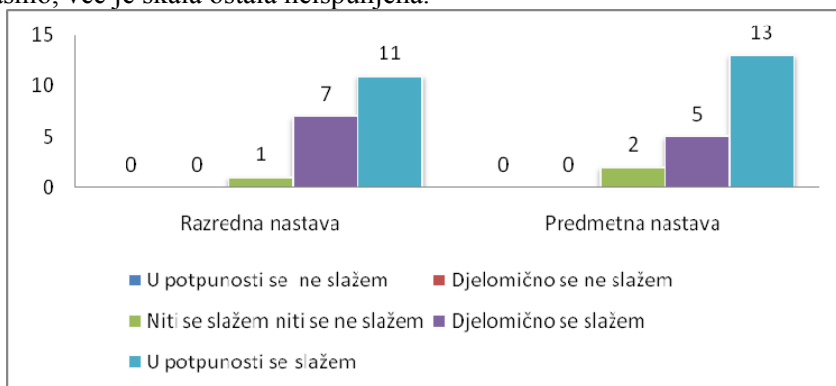
Druga tvrdnja, koja je istraživala ovo pitanje, bila je smatraju li učitelji da ljestvica od pet ocjena ponekad nije dovoljna da obuhvati sve razlike među učenicima. U ovom pitanju primjećujemo razliku u odgovorima. Većina

učitelja predmetne nastave (12) u potpunosti se slaže s tom tvrdnjom, za razliku od 8 učitelja razredne nastave koji se djelomično slažu s tom tvrdnjom. Vrlo malen broj učitelja predmetne nastave (1) u potpunosti se ne slaže s tom tvrdnjom, dok kod učitelja razredne nastave nije zabilježen takav odgovor.

Slika 3: *Smatram da ljestvica od pet stupnjeva ponekad nije dovoljna da obuhvati sve razlike među učenicima*

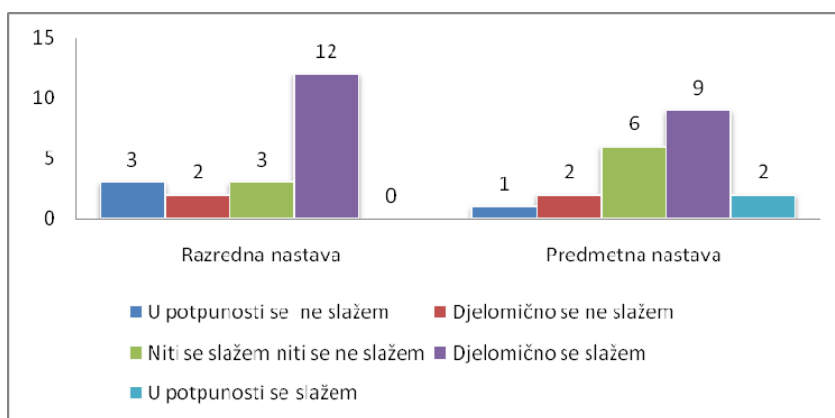
Treća tvrdnja ispitala je mišljenje učitelja o osuvremenjivanju Pravilnika o ocjenjivanju. Velik broj učitelja predmetne (11) i učitelja razredne nastave (13) u potpunosti se slaže s tvrdnjom da je potrebno osuvremeniti Pravilnik, a tek malen broj učitelja razredne nastave (1) i učitelja predmetne nastave (2) nema stav prema toj tvrdnji. Neslaganja u potpunosti, kao ni djelomičnog neslaganja nema, ni kod učitelja predmetne niti kod učitelja razredne nastave. Bitno je naglasiti da se u jednoj anketi ispitanik nije uopće izjasnio, već je skala ostala neispunjena.

Slika 4: *Potrebno je osuvremeniti Pravilnik o ocjenjivanju*

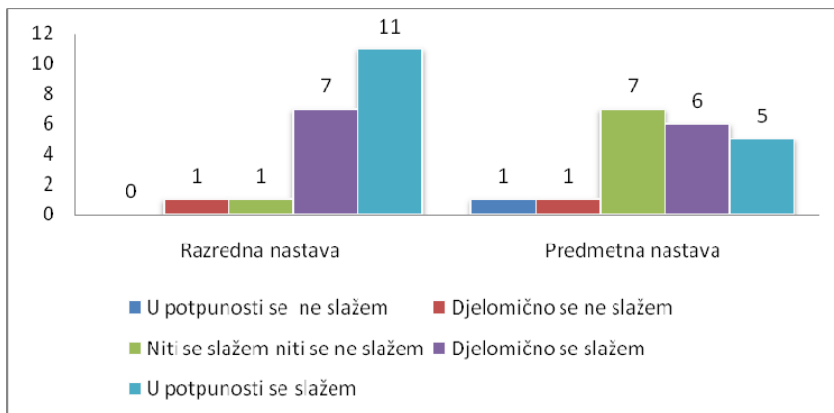
Drugo istraživačko pitanje ispitivalo je koliko prema mišljenju učitelja ocjene odražavaju stvarno znanje učenika. To je pitanje ispitano četirima tvrdnjama.

Prva je tvrdnja konkretno ispitivala stav da ocjene odražavaju stvarno znanje i/ili sposobnosti učenika. U potpunosti se slažu s tom tvrdnjom 2 učitelja predmetne nastave (kod učitelja razredne nastave, takav odgovor nije zabilježen), a 12 učitelja razredne i 9 učitelja predmetne nastave djelomično se slažu s tom tvrdnjom. 3 učitelja razredne nastave i 1 učitelj predmetne nastave u potpunosti se ne slažu, a 2 učitelja razredne nastave, kao i 2 učitelja predmetne nastave djelomično se ne slažu s tom tvrdnjom.

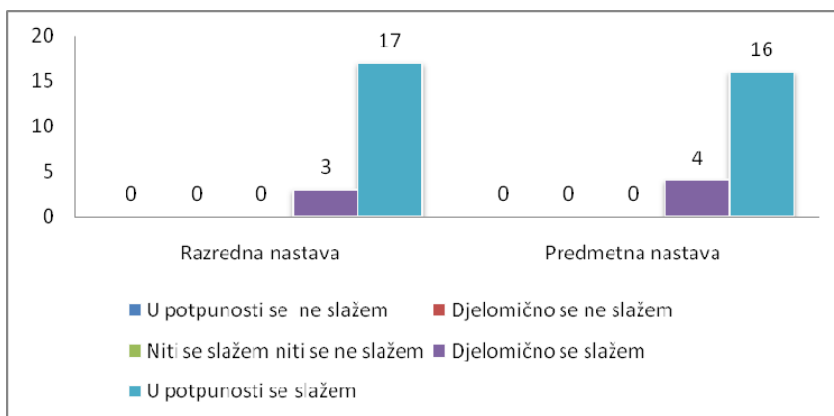
Slika 5: Ocjene odražavaju stvarno znanje i/ili sposobnosti učenika

Druga tvrdnja bila je da treba omogućiti učenicima sudjelovanje u ocjenjivanju vlastitog znanja i/ili sposobnosti. Ta tvrdnja povlači objektivnost i kritičnost učenika prema vlastitom znanju što pomaže u sagledavanju problema ocjene kao realnog pokazatelja znanja. U potpunosti se složilo s tom tvrdnjom 11 učitelja razredne nastave i 5 učitelja predmetne nastave. Djelomično se složilo s tom tvrdnjom 6 učitelja predmetne i 7 učitelja predmetne nastave se, 1 učitelj razredne, kao i 1 učitelj predmetne nastave, djelomično se ne slaže s tom tvrdnjom, a tek 1 učitelj predmetne nastave u potpunosti se ne slaže s tom tvrdnjom.

Slika 6: Učenicima treba omogućiti da sudjeluju u ocjenjivanju vlastitog znanja i/ili sposobnosti

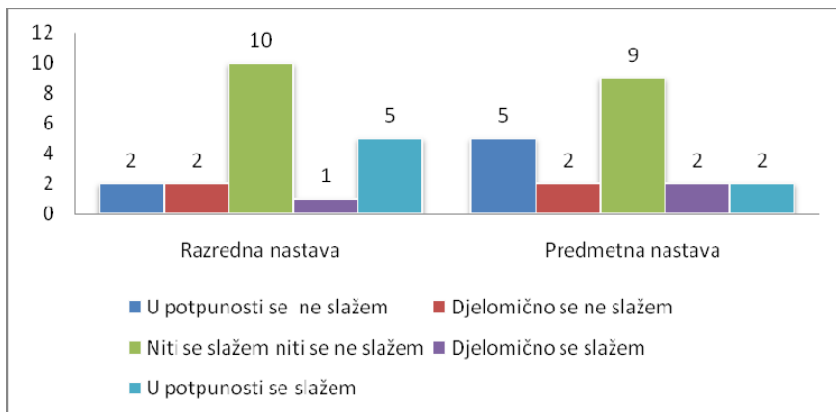
Treća tvrdnja bila je smatraju li učitelji da je potrebno nagrađivati učenikovo postignuće i napredak. Ovom smo tvrdnjom željeli naglasiti da nagrađivanje učenikovog postignuća može pridonijeti u poboljšavanju učenikovog napretka, odnosno da ocjena kao takva nije realni pokazatelj znanja jer je "poklonjena" s pedagoškom svrhom. 17 učitelja razredne i 16 učitelja predmetne nastave se u potpunosti složilo s tom tvrdnjom, a neslaganja, kako djelomičnog tako i potpunog, nema.

Slika 7: Smatram da je potrebno nagrađivati učenikovo postignuće i napredak

Posljednja tvrdnja koja je ispitivala ovo istraživačko pitanje, bila je da su "loši" predavači stroži ocjenjivači. Gledajući globalno, učitelji se nisu izjasnili za neki određeni stav, već je najveći broj učitelja zaokružilo da se s tom tvrdnjom niti slaže niti ne slaže (10 učitelja razredne i 9 učitelja predmetne

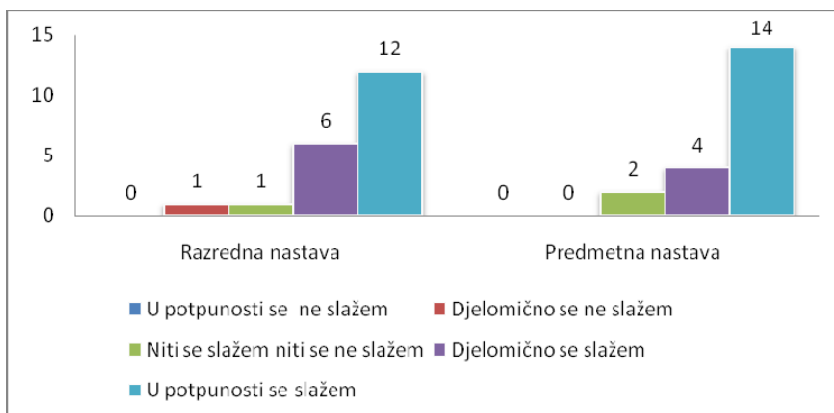
nastave). U potpunosti se složilo 5 učitelja razredne nastave, za razliku od 5 učitelja predmetne nastave koji se u potpunosti nisu složili s tom tvrdnjom.

Slika 8: "Loši" predavači su stroži ocjenjivači

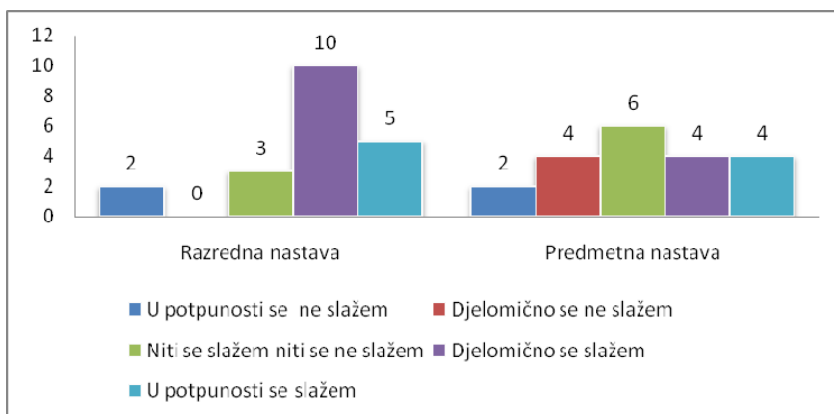
Naše posljednje istraživačko pitanje odnosilo se na provjeru znanja, odnosno zanimalo nas je ima li u ocjenjivanju učenika, prema mišljenju učitelja, veću vrijednost pismena ili usmena provjera znanja. Ovo smo pitanje istražili trima tvrdnjama.

Prva tvrdnja bila je da se odluka o pismenom ili usmenom ispitivanju treba temeljiti na prirodi sadržaja i dobi učenika. U potpunosti se složilo s tom tvrdnjom 12 učitelja razredne i 13 učitelja predmetne nastave, a samo se 1 učitelj razredne nastave izjasnio da se djelomično ne slaže s tom tvrdnjom.

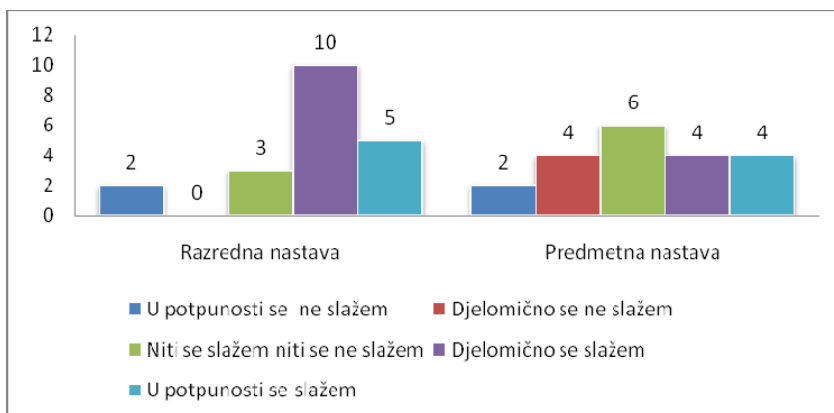
Slika 9: Odluka o pismenom ili usmenom ispitivanju treba se temeljiti na prirodi sadržaja i dobi učenika

Druga tvrdnja bila je da usmeno ispitivanje ima veću vrijednost od pismenog ispitivanja. Najveći broj učitelja razredne nastave (10) djelomično se složilo s tom tvrdnjom, dok se najveći broj učitelja predmetne (6) nije odlučilo za konkretniji stav. Da se u potpunosti ne slaže s tom tvrdnjom, izjasnilo se 2 učitelja predmetne i 2 učitelja razredne nastave.

Slika 10: Smatram da usmeno ispitivanje ima veću vrijednost od pismenog ispitivanja

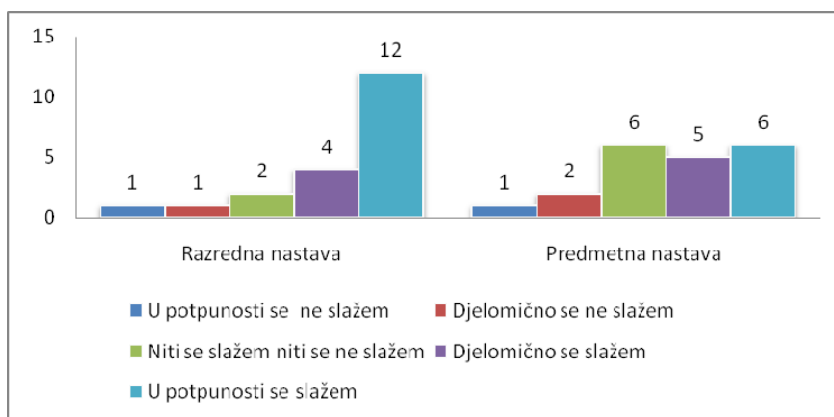
Treća tvrdnja odnosila se na uporabu statističke skale procjene prilikom evaluacije pismenog ispitivanja. U potpunosti se slaže 11 učitelja razredne nastave da je statistička skala potrebna, a većina učitelja predmetne nastave (7) nije zauzelo konkretniji stav, ali se njih 6 djelomično i njih 5 u potpunosti slaže da je ona potrebna.

Slika 11: Statistička skala procjene potrebna je pri evaluaciji pismenog ispitivanja

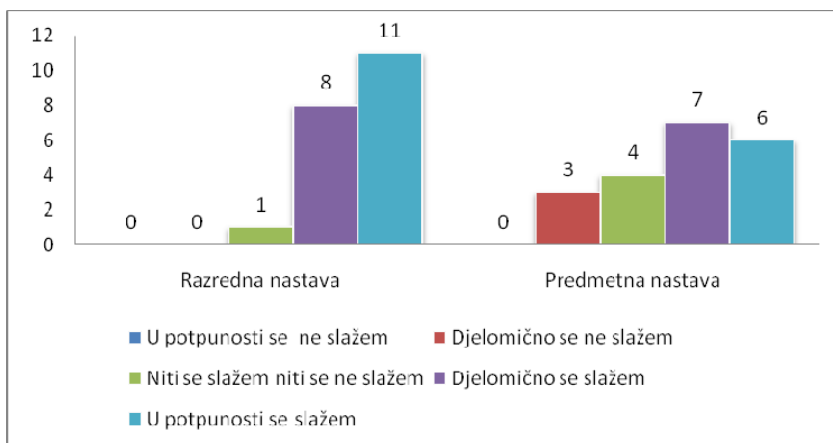
U drugom djelu analizirali smo i usporedili mišljenja učitelja razredne i predmetne nastave o njihovoj praktičnoj primjeni ocjenjivanja. Izbjegavali smo one tvrdnje u kojima su rezultati jednaki ili vrlo slični, a izabirali smo one koje su se razlikovale u rezultatima i nama su osobno bili vrlo zanimljivi jer su davali određeni raskorak između mišljenja učitelja u praktičnoj primjeni od teorijskih stavova.

Jedno od takvih je i prakticiranje 50% točnih odgovora za ocjenu dovoljan. Broj učitelja razredne nastave koji koriste ovu granicu je vrlo visok (12), za upola veći od broja učitelja predmetne nastave koji tu granicu koriste, što potvrđuje rezultate iz tvrdnje da je statistička skala potrebna pri evaluaciji pismenog ispitivanja.

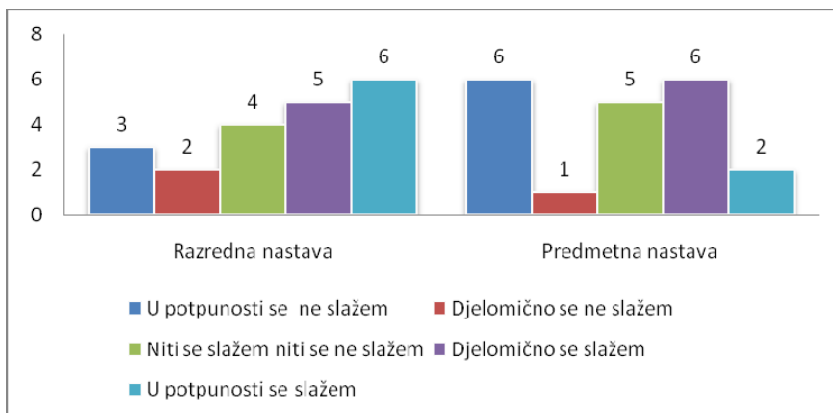
Slika 12: Pri pismenom ispitivanju za ocjenu dovoljan smatram da je 50% točnih odgovora zadovoljavajuće

Kako im opći dojam o učeniku olakšava donošenje zaključne ocjene, izjasnilo se 11 učitelja razredne nastave i 6 učitelja predmetne nastave. Na temelju toga možemo zaključiti da su učitelji razredne nastave skloniji halo-efektu pa ocjene zaključuju prema osobnom dojmu učenika, što je u raskoraku s tvrdnjom da je ocjena stvarni pokazatelj znanja i/ili sposobnosti učenika s kojom se djelomično složilo 10 učitelja razredne i 9 učitelja predmetne nastave.

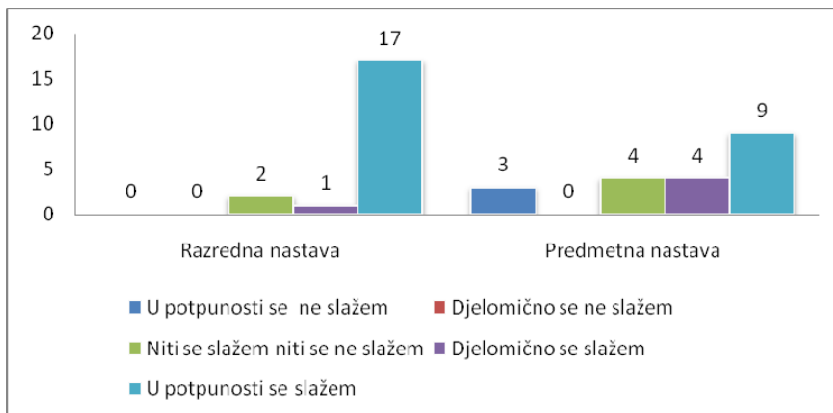
Slika 13: Opći dojam o učeniku olakšava mi donošenje zaključne ocjene

Jedan od najvećih raskoraka u odgovorima između učitelja razredne i predmetne nastave bio je na tvrdnji da ocjene zaključuju po načelu aritmetičke sredine. Najveći broj učitelja razredne nastave prakticira takvo zaključivanje (6), dok najveći broj učitelja predmetne nastave odbacuje takav način zaključivanja. Iz toga možemo zaključiti da učitelji razredne nastave pokušavaju biti objektivniji i realniji.

Slika 14: Ocjene zaključujem po načelu aritmetičke sredine

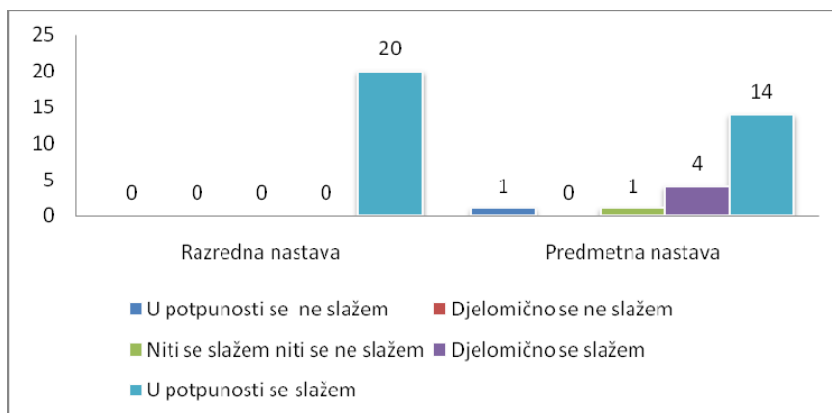
Učeničko znanje usmeno provjerava dvaput ili više u polugodištu 17 učitelja razredne nastave, a tek 9 učitelja predmetne nastave. Troje učitelja predmetne nastave izjasnilo se da ne provjerava učenikovo znanje dvaput ili više puta u polugodištu, dok kod razredne nastave takav odgovor nije zabilježen.

Slika 15: Učenikovo znanje usmeno provjeravam dvaput ili više u polugodištu

Zadnju smo tvrdnju smatrali bezazlenom. Međutim, analiza anketa pokazala je iznenađujuće i šokantne rezultate. Tu je ujedno i najveći raskorak u odgovorima između učitelja razredne i predmetne nastave. Naime, 20 učitelja razredne nastave redovito pruža učenicima priliku za ispravljanje ocjena, što je ujedno i najveći broj jednakih odgovora, dok takvu priliku pruža 14 učitelja predmetne nastave! Konkretni stav nije zauzeo 1 učitelj, a 1 učitelj u potpunosti odbacuje takvu mogućnost.

Postavlja se pitanje kako ocjena može biti realan pokazatelj znanja i napretka učenika ako se njemu ne omogući ispravljanje ocjene. Rezultati ove tvrdnje ujedno potvrđuju da su učitelji razredne nastave objektivniji i blaži ocjenjivači u odnosu na učitelje predmetne nastave.

Slika 16: Redovito pružam priliku učenicima za ispravljanje ocjena

Primjenom hi kvadrat testa izračunata je statistička značajnost opaženih različitih prosudbi učitelja razredne i predmetne nastave na svim prikazanima (tablica 1) Brojevi skale 1, 2 i 3 su uzeti kao negativna prosudba, neslaganje (-, a brojevi 4 i 5 kao pozitivna, slaganje (+)

Prikaz	RN		PN		hi kvadrat test
	+	-	+	-	
2	6	4	10	10	2.747
3	19	1	9	11	9.642**
4	18	2	18	2	0
5	12	8	11	9	0
6	18	2	11	9	4.514*
7	20	0	20	0	0
8	6	14	4	16	0.133
9	18	2	18	2	0
10	15	5	8	12	3.882*
11	15	5	8	12	3.882*
12	16	4	11	9	1.923
13	19	1	13	7	3.906*
14	11	9	8	12	0.401
15	18	2	13	7	2.295
16	20	0	18	2	0.563

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; $df = 1$, s tupanj slobode

Tablica 1. Razlike u prosudbama učitelja razredne (RN) i predmetne nastave (PN).

Istovjetne prosudbe vezane su za prikaze 4, 5, 7 i 9, a sve ostale se razlikuju. Statistički značajna razlika zapažena je na prikazima 3, 6, 10, 11 i 13, odnosno učitelji razredne i predmetne nastave značajno se razlikuju u percepciji današnjeg sustava ocjenjivanja, većem udjelu i mogućnosti učenika da sudjeluju u ocjenjivanju vlastitog znanja, pogledima na korisnost usmenog i pismenog ocjenjivanja, unaprijed određenim kriterijima ocjenjivanja te utjecaju općeg dojma o učeniku na donošenje zaključne ocjene.

Svrha vrednovanja učeničkih postignuća u literaturi se povezuje sa selekcijom za nastavak školovanja, motivacijom za učenje, usmjeravanjem učenja, korekcijom pogrešaka i evaluacijom nastave i učenja. U središnjem su planu razvojne osobine učenika koje vrednujemo (Pestalozzijeva dioba: odgoj glave, srca i ruku) i njegov cjelovit (kognitivni, afektivni i psihomotorički) razvoj. Dobiveni rezultati, iz perspektive učitelja, ne idu u prilog suvremenim nagnućima škole, odnosno samo se u nekim prikazima daju naslutiti. Naime, ispitani učitelji u potpunosti se slažu da postojeći Pravilnik o ocjenjivanju treba mijenjati, a učenike nagrađivati za postignuća i napredak. Primjetno je i blago

napuštanje zaključivanja ocjena na osnovi aritmetičke sredine te učestalija promišljanja da sadašnji sustav ocjenjivanja uglavnom ne odražava stvarno znanje učenika.

Zaključak

Ocjenjivanje, kao glavni postupak mjerenja znanja i napretka, u sebi sadrži čitav niz pitanja kao što su na primjer: što ocjenjivati, kako ocjenjivati, pitanje subjektivnosti i objektivnosti ocjenjivanja. U dostupnoj recentnoj literaturi istraženi su stavovi učitelja o ocjenjivanju učenika. Brlas (2004.) u svojem istraživanju upozorava na činjenicu da dvije trećine nastavnika nije zadovoljno trenutnim načinom ocjenjivanja učenika i da ocjene kojima ocjenjuju učenike samo u određenoj mjeri odražavaju stvarno znanje i sposobnosti učenika.

Ocjenjivanje postaje prilično traumatizirajuća aktivnost ne samo za učitelje, već i za učenike. Ocjenjivački kriteriji i skale nisu ništa drugo nego predmet svojevrsnog društvenog dogovora. Budući da se odnose na vrlo složene pojave (znanje, vještine, sposobnosti), ocjenjivački kriteriji ne mogu biti strogo stručni i znanstveni. Osim toga, u praktičnoj su primjeni podložni različitim tumačenjima i načinima uporabe od strane pojedinog ocjenjivača.

Dobiveni i analizirani rezultati istraživanja, provedenog početkom lipnja 2008. godine na ukupno 40 učitelja predmetne i razredne nastave u OŠ Tenja u Tenji i u OŠ Antuna Mihanovića u Osijeku, ukazuju na sličnost stavova i primjene ocjenjivanja u odnosu na spol i radni staž učitelja. Međutim, rezultati pokazuju da postoji značajna razlika u stavovima i primjeni ocjenjivanja između učitelja razredne i predmetne nastave, što su pokazali i drugi nalazi autora. Učitelji razredne nastave percipiraju se kao objektivniji i blaži ocjenjivači u odnosu na učitelje predmetne nastave. Međutim, i kod jednih i drugih prevladava tradicionalan pristup ocjenjivanju s jasno izraženim stavovima da su promjene nužne.

Literatura

1. Banović, I. (2001.). *Analiza pouzdanosti jedne ocjene*. Život i škola, (6), 93.-102.
2. Brdar, I., Hudek – Knežević, J., Despot – Lučanin, J. (1991.). *Sadržaj stereotipa nastavnika s obzirom na dob i spol*. Napredak, 132 (1), 37.-43.
3. Brlas, S. (2004.). *Ocjenjivanje učenika u srednjoj školi (iskustva i stavovi nastavnika)*. Život i škola, (11), 145.-153.
4. Greene, B. (1996.). *Nove paradigme za stvaranje kvalitetnih škola*. Zagreb: Alinea

5. Ivanek, A. (1996.). *Ocjenjivanje u funkciji optimalnog razvoja učenika*. U: H. Vrgoč (Ur.), *Pedagogija i hrvatsko školstvo*. (str. 239.-253). Zagreb: Hrvatski književni zbor.
6. Jurić, V. (1979.), *Metoda razgovora u nastavi*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
7. Jurić, V (2004.), *Metodika rada školskog pedagoga*. Zagreb: Školska knjiga.
8. Kovač, V. (2006.), *Važnost konstruktivnog povezivanja nastavnih ciljeva i procesa procjenjivanja i ocjenjivanja*:
<http://www.cshe.unimelb.edu.au/assessinglearning/07/index>.
9. Matijević, M. (2004.), *Ocjenjivanje u osnovnoj školi*. Zagreb: Tipex.
10. Mesić, A. (2007.), *Projekt u predmetnoj nastavi*. Zagreb: Školska knjiga.
11. Munjiza, E. (2000.). *Subjektivnost učitelja u ocjenjivanju*. U: M. Matijević (Ur.), *Zbornik radova Učiteljske akademije u Zagrebu*. (str. 95.-103). Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu
12. Munjiza, E.; Peko, A.; Sablić, M. (2007.), *Projektno učenje*. Filozofski fakultet u Osijeku: Grafika d.o.o.
13. Mužić, V., Vrgoč. H. (2005.), *Vrjednovanje u odgoju i obrazovanju*. Zagreb: HPKZ.
14. Paintner – Vilenica, M., Slovenec, B. (2002.). *Ocjenjivanje*. *Život i škola*, (8), 23.-31.
15. Previšić, V. (2007.), *Pedagogija i metodologija kurikuluma*. U: Previšić, V.(ur.), *Kurikulum: teorije, metodologija, sadržaji, struktura*. Zagreb: Školska knjiga, 15-34.
16. Sekulić-Majurec, A. (2005.), *Kurikulum nove škole - istraživački izazov školskim pedagozima*. *Pedagogijska istraživanja*, 2 (2), 267.-278.
17. Sekulić-Majurec, A. (2007.), *Uloga sudionika odgojno-obrazovnog procesa u stvaranju provrdbi i vrednovanju kurikuluma*. U: Previšić, V.(ur.), *Kurikulum: teorije, metodologija, sadržaji, struktura*. Zagreb: Školska knjiga, 305.-331.
18. Strugar, V. (2002.). *Vrednovanje odgojno – obrazovnih postignuća: imamo li nove odgovore na stara pitanja?*. *Napredak*, 143 (4), 431.-439.

TEACHERS' ATTITUDES ABOUT EVALUATION

Summary: This research focused on examination of teachers' attitudes about evaluation in elementary schools. The aim was, firstly, to find out teachers' opinions and attitudes about the grade as a reliable indicator of knowledge and secondly, their satisfaction with the current grade system. The research was carried out among the class teachers (N=20) and subject teachers (N=20) in two elementary schools in Osijek. The results were presented descriptively and graphically and they were divided into two groups – class teaching and subject teaching, which provided the basis for their comparison and analysis. Quantitative and qualitative analyses have shown that 9 (45%) subject teachers partly agree with the current grade system, whereas 11 class teachers (55%) approve of it. Concerning the final grade, 6 (30%) subject teachers and 11 (55%) class teachers reported to have been influenced by general impression about a pupil. 9 (45%) subject teachers and 12 (60%) class

teachers approve of the grade as a reliable indicator of knowledge, but still point out the need for a different grade system. Research results, also confirmed by the chi square test, show that different attitudes and opinions about evaluation vary between subject teachers and class teachers. Surveyed class teachers tend to grade their pupils higher than subject teachers and they are also influenced by the halo effect. All collected data confirm the predominance of a traditional grade system in surveyed schools and indicate that new approaches concerning modern school, teaching and learning should be developed.

Key words: grade system, grade, teachers' attitudes, class teaching, subject teaching.

(Sažetak na engleski preveđa
Dubravka Kuna, viši predavač)

Author: doc. dr. sc. Vesna Buljubašić Kuzmanović

Marino Kavur, student Pedagogije i hrvatskog jezika i književnosti

Marina Perak, studentica Pedagogije i hrvatskog jezika i književnosti

Filzofski fakultet, Osijek

Review: Život i škola, br. 24 (2/2010.) god. 56., str. 183. – 199.

Title: Stavovi učitelja o ocjenjivanju

Categorisation: prethodno priopćenje

Received on: 29. listopada 2010.

UDC: 371.279.7

Number of sign (with spaces) and pages: 27.119 (:1800) = 15.066 (:16) = 0,941